

[CONSTANTIJN HUYGENS] (PANNERDEN)
AAN [AMALIA VAN SOLMS (DEN HAAG)]
10 AUGUSTUS 1635
1198

Vervolg op Huygens' brief van 7 augustus 1635 (Worp 2, nr. 1195, p. 93).

Samenvatting: Huygens schetst de stand van zaken vanuit het legerkamp tijdens het beleg van de Schenkenschans. Omdat men noch vuren heeft gezien noch het geluid van tamboers heeft gehoord, vermoedt men dat de vijand zich niet, zoals men eerst dacht, bij Kleef ophoudt.

Huygens schreef opnieuw op 12 augustus 1635 (Worp 2, nr. 1199, p. 95).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. A14, Afd./Sect. XIII, nr. 18C, nr. 1, dl. 1: brief (dubbelvel, 19x31cm, ab | -; autografisch).

Vroegere uitgave: Worp 2, nr. 1198, pp. 94-95: volledig.

Namen: Jacques Nompars de Caumont (hertog van La Force); Frederik Hendrik; Matthias Gallas; Adriaan Manmaker; Maurits Manmaker; Frederik Casimir van de Palts Landsberg; Louis de Nogaret d'Épernon (kardinaal van La Valette); Louise van der Noot (weduwe van Philips de Zoete van Laecke, gezegd Haultain); Christian Rumph; Bernard van Saksen Weimar; Frederik Magnus van Salm; Philips van Varick; Johann von Werth; Alexander de Zoete van Laecke gezegd Haultain.

Plaatsen: Duitsland; Elzas; Emmerich; Halt [?]; Keulen; Kleef; Maas; Maastricht; Nijmegen; Oude Rijn; Roermond; Schenkenschans; Spui.

Glossarium: diane (reveille op de trom); tambour (tambour).

Transcriptie

Au camp à Panderen, le 10e d'Aoust 1635.

Toutes choses demeurent icy presqu'en mesme posture, ceux du Fort travaillans contre nous, et nous les recontrans de mesme diligence.

Ceste nuict passée on avoit dessein de leur oster quelque nouvelle traverse, mais, prinse qu'elle estoit par deux fois, n'a peu estre maintenue.

Hier Son Excellence employa tout le jour depuis les 5 heures du matin à recoignoistre ces ouvrages de part et d'autre, et particulièrement la ville d'Emmerick. S'en revenant sur la brune, il advisa bon nombre de feux du costé de Clève, d'où aussi nouvelles arrivèrent que le gros de l'armée enemie y estoit venu loger. Mais Monsieur le Rhingrave, envoyé vers delà ceste nuict aveq quelques troupes, après avoir passé bien avant vers le Spuij et le viel Rhin, rapporte n'y avoir apperceu aucune infanterie, ni par les marques du feu, ni par le bruict d'aucun tambour à la diane. De sorte qu'on croid tousjours leur gros logé par delà Cleve, et qu'il n'y a que quelque cavallerie qui descend parfois, mesme qui loge autour de la maison de Halt.

Ceste mesme nuict on receut advis que l'enemi mèneroit jusqu'à 70 petits pontons, pour avec cela passer le Rhin entre le Fort et Emmerick, et sur ce le Coronel Varick y a esté envoyé loger aveq son régiment, et les patrouilles de cavallerie redoublées partout autour. Mais cest advis mesme varie dans la bouche de plusieurs, et en tout événement, la rivière estant grande, | b | bordée comme elle est, l'enemi ne doibt faire estat de la passer, non plus qu'au siège de Maestricht il ne put celle de la Meuse, qui estoit si sèche et si petite.

Parfois dedans le fort ils changent quelque artillerie, sans qu'on puisse sçavoir si le Cardinal y a esté. De leur armée au reste on n'apprend guères de remuement d'importance. Et s'escrit de Coulogne que tant de bateaux qu'ils y avoyent fait achepter, comme j'en ay fait mention dans de mes précédentes, ont esté contremandez et restituez aux vendeurs. D'où on conclud que les nouvelles d'Allemagne (qui parlent d'une victoire en Elzace de Monsieur de la Force sur Jan de Weert, mort sur la place, et d'une autre du Duc Bernhard, joint avec le cardinal de la Valette sur Gallas) les tiennent en cervelle, et qu'au dire de quelques-uns ils sont aussi en peine que nous de leurs desseins, la cherté y estant desjà très-grande, et le mescontentement de ces Crabates assez notoire.

Le petit Prince de Landsperg, laissé malade de la petite vérole dans Nimmèghe, en est aucunement guéri, sans apparence d'en tenir beaucoup de marques, mais une fièbvre continue, qui l'agite, en fait juger assez douteusement par le docteur Romph, qui dès hier aussi fit mander Madame de Hauthain audit Nimmèghe, pour y veoir son aîné quasi en mesme termes. Le cadet du Sieur de Manmaker fut laissé très-mal dans Rurmonde, et craint-on qu'il ne soit très-passé. Son Excellence et tous les siens, graces à Dieu, se portent très-bien tousjours.

Vertaling

In het kamp te Pannerden, 10 augustus 1635.

Alles blijft hier ongeveer hetzelfde: de mannen van het ¹Fort verweren zich heftig tegen ons, terwijl wij hen met evenveel ijver het hoofd bieden.

Afgelopen nacht waren we van plan hun een of andere nieuwe traverse te ontnemen, maar hoewel we die twee keer konden bezetten, slaagden we er niet in die te behouden.

Gisteren benutte Zijne ²Excellentie de hele dag, vanaf 5 uur in de morgen, om deze verdedigingswerken aan alle kanten te bekijken, en wel in het bijzonder de stad Emmerik. Terugkerende met de avondschemering, werd hij vele vuren gewaar in de buurt van Kleef, vanwaar ook nieuws kwam dat het gros van het vijandige leger zich er was komen legeren. Maar mijnheer de ³Rijngraaf, die deze nacht daarheen was gezonden met enkele manschappen, bericht, na ver vooruit te zijn gegaan in de richting van het Spui en de Oude Rijn, er geen enkele infanterie te hebben gezien; er waren geen vuren en evenmin was er geluid te horen van enige tamboer die reveille sloeg. Zodat men denkt dat het grootste deel nog steeds is gelegerd aan de andere kant van Kleef, en dat misschien soms alleen maar wat ruiters naderbij komen, namelijk die welke zijn gelegerd rond het Huis van Halt.

Deze zelfde nacht heeft men bericht ontvangen dat de vijand tot wel 70 kleine pontons zou vervoeren, om ermee de Rijn over te steken, tussen het Fort en Emmerik. Hierop is kolonel [Philips van] Varick zich daar gaan legeren met zijn regiment, en heeft men overal rondom de ruiterspatrouilles verdubbeld. Maar dit bericht varieert van persoon tot persoon, en in ieder geval, vanwege de breedte van de rivier en de oevers die er zijn, kan de vijand er niet op rekenen die over te steken, evenmin als ze bij het beleg van Maastricht de Maas konden overtrekken, die toch zo ondiep en smal is.

Soms verplaatsen ze wat artillerie in het Fort, zonder dat men kan weten of de ⁴kardinaal er is geweest. Van hun leger merkt men verder nauwelijks enige beweging van belang. En men schrijft uit Keulen dat de boten die ze er hadden laten kopen (waarvan ik in een eerdere ⁵brief melding heb gemaakt) weer terugverkocht zijn aan de verkopers. Waaruit men afleidt dat de nieuwsberichten uit Duitsland (die spreken over een overwinning in de Elzas van ⁶mijnheer van La Force op Johann [graaf] van Werth, die ter plekke is gesneuveld, en een andere van hertog Bernhard [van Saksen Weimar], tezamen met de ⁷kardinaal van La Valette, op [Matthias graaf] Gallas) hen bezighouden, en dat ze volgens het zeggen van sommigen even weinig hun plannen kennen als wij, terwijl de duurte er al zeer aanzienlijk is en de ontevredenheid van de Kroaten genoegzaam bekend.

De kleine ⁸prins van Landsberg, die met de waterpokken ziek in Nijmegen was achtergebleven, is daarvan al enigszins genezen, zonder dat het ernaar uitziet dat hij er veel littekens van overhoudt, maar een voortdurende koorts, die hem onrustig maakt, geeft de nodige twijfels aan dokter [Christian] Rumph, die sinds gisteren ook ⁹mevrouw Hauthain naar Nijmegen liet roepen, om er haar oudste ¹⁰zoon ongeveer in

1. Fort Schenkenschans.

2. Prins Frederik Hendrik.

3. Frederik Magnus van Salm.

4. Ferdinand van Oostenrijk, de zogenaamde kardinaal-infant, gouverneur van de Spaanse Nederlanden.

5. Huygens aan Amalia van Solms, 6 augustus 1635 (Worp 2, nr. 1194, pp. 92-93).

6. Jacques Nompar de Caumont, graaf van La Force.

7. Louis de Nogaret d'Épernon, kardinaal van La Valette.

8. Frederik Lodewijk van de Palts Landsberg.

9. Louise de Zoete van Laecke gezegd Hauthain geboren van der Noot.

dezelfde toestand aan te treffen. De jongste ¹¹zoon van de heer [Adriaan] Manmaker werd in zeer slechte toestand in Roermond achtergelaten, en men vreest voor zijn leven. Zijne Excellentie en al de zijnen, maken het, Gode zij dank, nog steeds zeer goed.

10. Alexander de Zoete van Laecke gezegd Haultain.
11. Maurits Manmaker.